

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДМИТРА МОТОРНОГО
Кафедра «Фінанси, облік і оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. зав. кафедри,

к.е.н., доцент Иван Іван ДЕМЧЕНКО

«01» 09 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Фінанси»

для здобувачів ступеня вищої освіти «Бакалавр» зі спеціальності
281 «Публічне управління та адміністрування»
за ОПП Публічне управління та адміністрування
(на основі повної загальної середньої освіти
та ОКР «Молодший спеціаліст»)
факультет економіки та бізнесу

2021–2022 н.р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Фінанси» для здобувачів ступеня вищої освіти «Бакалавр» зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» за ОПП Публічне управління та адміністрування (на основі повної загальної середньої освіти та ОКР «Молодший спеціаліст») – Мелітополь, ТДАТУ – 12 с.

Розробник: к.е.н., доцент Ірина ЧКАН

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри «Фінанси, облік і оподаткування»

Протокол від «01» вересня 2021 року № 1

В.о. завідувача кафедри «Фінанси, облік і оподаткування»

к.е.н., доцент Іван ДЕМЧЕНКО

Схвалено методичною комісією факультету економіки та бізнесу зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» за ОПП Публічне управління та адміністрування (на основі повної загальної середньої освіти та ОКР «Молодший спеціаліст»)

Протокол від «02» вересня 2021 року № 1

Голова, доц. Анна КОСТЯКОВА

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 5	Галузь знань: <u>28 Публічне управління та адміністрування</u> <small>(шифр і назва)</small>	Обов'язкова	
Загальна кількість годин – 150	Спеціальність: <u>281 «Публічне управління та адміністрування»</u> <small>(шифр і назва)</small>	Курс	Семестр
Змістових модулів – 2		4 / 3С	8 / 6-й
Тижневе навантаження: аудиторних занять – 4 год. самостійна робота студента – 8,8 год.	Ступінь вищої освіти: <u>«Бакалавр»</u>	Вид занять	Кількість годин
		Лекції	18 год.
		Лабораторні заняття	-
		Практичні заняття	18 год.
		Семінарські заняття	-
		Самостійна робота	114 год.
		Форма контролю: екзамен	

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета курсу полягає у формуванні базових знань з теорії фінансів, засвоєння закономірностей функціонування фінансів на макро- і мікрорівнях як теоретичної основи фінансової політики і розвитку фінансової системи.

Завдання курсу:

- вивчення сутності, функцій та ролі фінансів у ринковій економіці; закономірностей їх еволюційного розвитку;
- теоретичних основ державних, корпоративних і міжнародних фінансів; засад функціонування фінансової системи держави.

Предмет курсу – економічні відносини, що виникають у суспільстві під час розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту та національного доходу.

Освітня компонента забезпечує набуття здобувачами ВО:

- *Загальних компетентностей:*

ЗК1. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.

ЗК9. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

- *Спеціальних (фахових) компетентностей:*

ФК2. Здатність забезпечувати належний рівень вироблення та використання управлінських продуктів, послуг чи процесів.

ФК7. Здатність розробляти тактичні та оперативні плани управлінської діяльності.

ФК10. Здатність до дослідницької та пошукової діяльності в сфері публічного управління та адміністрування.

ФК11. Здатність у складі робочої групи проводити прикладні дослідження в сфері публічного управління та адміністрування.

- *Програмних результатів навчання:*

РН08. Розуміти та використовувати технології вироблення, прийняття та реалізації управлінських рішень.

РН15. Застосовувати методи контролю якості у сфері професійної діяльності.

РН16. Використовувати дані статистичної звітності, обліку та спеціальних досліджень у професійній діяльності.

- *soft skills* здатність аналітично мислити, вміння оптимістично оцінити ситуацію та прийняти рішення в сфері управління грошовими потоками та сформулювати власну фінансову політику, чесність та відповідальність за точність та об'єктивність подання інформації.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ

Тема 1. Сутність фінансів, їх функції та роль [19, с. 16-38; 22, с. 15-40]

Предмет фінансової науки. Макро- і мікрорівень у фінансах. Історична, економічна та вартісна сутність фінансів. Фінанси як історична категорія. Історичні передумови виникнення і розвитку фінансів: поява держави та розвиток товарно-грошових відносин. Фінанси як економічна категорія розподілу. Фінансова політика і управління фінансами як суб'єктивні дії державної влади. Роль фінансів у розподілі і перерозподілі вартості національного продукту, оптимальному розміщенні фінансових ресурсів, оптимізації співвідношення між індивідуальним і суспільним споживанням, у трансформації доходів у заощадження, а заощаджень в інвестиції.

Тема 2. Фінансова політика і фінансове право [3; 18, с. 39-57; 19, с. 57-72]

Поняття фінансового права. Загальні і особливі норми фінансового права: бюджетні, податкові, біржові, митні, кредитно-грошові, валютні та інші. Поняття і сутність фінансової політики. Взаємозв'язок і взаємообумовленість фінансової політики і фінансового права. Фінансова політика як важлива складова економічної політики. Роль фінансової політики в координації процесів соціально-економічного розвитку. Тактика і стратегія у фінансовій політиці.

Основні завдання фінансової політики в Україні: стратегічні і тактичні, їх взаємопогодження у часі і просторі. Пріоритети у внутрішній та зовнішній фінансовій політиці України. Проблеми макроекономічної фінансової стабілізації.

Особливості і завдання фінансової політики суб'єктів господарювання. Вплив фінансової політики держави на фінансову діяльність і фінансовий стан суб'єктів господарювання.

Тема 3. Бюджет. Бюджетна система [2; 3; 6; 18, с. 116-163; 19, с. 141-186; 22, с. 119-134]

Бюджет як фінансова категорія, його економічна сутність і призначення. Функції бюджету. Роль бюджету в перерозподілі вартості ВВП і забезпеченні виконання конституційних зобов'язань держави в умовах зростання потреби в суспільних благах. Бюджет як основний фінансовий план держави, його правовий статус. Принципи бюджету. Загальний і спеціальний фонди бюджету. Доходи бюджету та їх класифікація. Джерела і методи формування доходів бюджету. Податкові доходи бюджету, їх динаміка, зміни і тенденції розвитку. Неподаткові доходи бюджету. Доходи від власності та підприємницької діяльності. Доходи від операцій з капіталом. Чинники, що впливають на структуру доходів бюджету.

Видатки бюджету та їх класифікація. Функціональна, економічна, відомча і програмна класифікація видатків. Поточний бюджет і бюджет розвитку. Форми бюджетного фінансування. Бюджетний дефіцит/профіцит. Фактори, що їх обумовлюють, та оцінка доцільності. Бюджетний процес і його складові. Організація бюджетного процесу. Бюджетний устрій і бюджетна система. Складові бюджетної системи і принципи її побудови.

Тема 4. Податки. Податкова система [6; 9; 13; 18; 19, с. 197-236; 20]

Податки як фінансова категорія, їх економічна сутність і призначення. Характерні ознаки податків як обов'язкових платежів. Функції податків. Елементи податку. Види податкових ставок. Проста і ступінчата шкала прогресивного оподаткування. Класифікація податків та її ознаки. Види прямих податків. Непрямі податки: фіскальні монополії, акцизи, мита. Податкові пільги і їх роль у системі фінансового регулювання. Види податкових пільг. Податкова система: поняття і основи побудови. Структура податків і чинники, що її визначають.

Тема 5. Фонди фінансових ресурсів цільового призначення [2; 3; 6; 8; 15; 21; 22, с. 377-390]

Соціально-економічна роль фондів цільового призначення. Види фондів цільового призначення. Поняття бюджетних та позабюджетних фондів. Соціальні цільові фонди: Пенсійний фонд України та Фонд соціального страхування (соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності; соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності; соціальне медичне страхування). Джерела формування фінансових ресурсів соціальних фондів. Основні засади організації та діяльності державних соціальних фондів в Україні.

Тема 6. Державний кредит [1; 2; 3; 6; 13; 18; 19; 22]

Економічна сутність, призначення і роль державного кредиту. Внутрішні державні запозичення та їх форми. Державний борг та держава з позиції кредитора. Причини виникнення і зростання державного боргу, види державного боргу і обмеження його граничного рівня. Джерела погашення державного боргу. Наслідки державного боргу в коротко- і довгостроковому періоді. Управління державним боргом і його методи.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСІВ ОКРЕМИХ СЕКТОРІВ ЕКОНОМІКИ

Тема 7. Місцеві фінанси [1; 2; 3; 6; 18; 19; 20; 22]

Сутність місцевих фінансів, їх необхідність і призначення. Складові місцевих фінансів: місцеві бюджети як основа фінансового забезпечення місцевого самоврядування. Доходи місцевих бюджетів та джерела їх формування. Видатки місцевих бюджетів та напрями їх використання. Роль міжбюджетних трансфертів у збалансуванні місцевих бюджетів. Бюджетний федералізм як механізм заохочення до самодостатності та нарощування фінансово-економічного потенціалу самоврядних адміністративно-територіальних утворень. Моделі бюджетного федералізму.

Тема 8. Фінанси суб'єктів господарювання [1; 2; 3; 6; 9; 12; 13; 18; 20]

Суспільне призначення, функції і роль фінансів суб'єктів господарювання. Фінансові аспекти правового регламентування підприємницької діяльності комерційних і некомерційних підприємств та організацій. Основи організації фінансів суб'єктів підприємництва (підприємств) реального сектору економіки. Основи організації фінансів суб'єктів підприємництва – фінансових установ. Фінанси організацій і установ, створених органами виконавчої влади. Фінансова

діяльність підприємців-фізичних осіб. Вплив організаційно-правових форм підприємництва на формування і використання грошових надходжень.

Тема 9. Фінанси домогосподарств [3; 6; 9; 13; 18; 19; 20; 22]

Особливості фінансів домогосподарств та сфера їх функціонування. Джерела і форми доходів домогосподарств. Грошові та натуральні доходи. Характеристика сукупних доходів та доходів, що залишаються у розпорядженні домогосподарств. Витрати бюджету домогосподарств, їх класифікація. Фінансові рішення домогосподарств щодо розміщення доходів. Обов'язкові платежі домогосподарств: податки і відрахування до державних соціальних фондів, комунальні та інші щомісячні платежі. Інвестиційна діяльність та формування інвестиційного портфеля домогосподарств.

Тема 10. Фінансовий ринок [3; 6; 7; 10; 12; 13; 18]

Сутність фінансового ринку як економічної категорії та його суспільне призначення. Функції, елементи та складові фінансового ринку. Сегментарна структура ринку фінансових послуг та особливості функціонування окремих сегментів.

Інструменти фінансового ринку: казначейські векселі, депозитні сертифікати, облігації, комерційні папери, банківські акцепти, опціони. Правові засади державного регулювання фінансового ринку і ринку фінансових послуг.

Тема 11. Страхування та страховий ринок [3; 4; 12; 14]

Необхідність страхового захисту і його роль у забезпеченні суспільного відтворення. Економічний зміст та функції страхування як фінансової категорії. Функції та принципи дії страхування. Основні суб'єкти страхування: страховик, страхувальник, застрахований. Об'єкти страхування: життя, здоров'я, працездатність та додаткова пенсія страхувальника або застрахованої особи (особисте страхування); володіння, користування і розпоряджання майном (майнове страхування); відшкодування страхувальником заподіяної ним шкоди застрахованій особі або її майну, а також шкоди, заподіяної юридичній особі (страхування відповідальності). Класифікація страхування.

Поняття страхового ринку та його головні учасники. Державне регулювання страхового ринку України: нормативно-правове регулювання, нагляд за учасниками страхового ринку, організаційне та методичне забезпечення діяльності у сфері страхування.

Тема 12. Міжнародні фінанси [1; 12; 18; 19; 22]

Сутність міжнародних фінансів як економічної категорії, їх значення і роль в сучасній світовій економіці. Призначення та функції міжнародних фінансів. Загальна характеристика світового фінансового ринку. Внутрішня структура міжнародних фінансових відносин та механізм їх регулювання. Характеристика структури світового фінансового ринку.

Функції міжнародних і регіональних фінансових інститутів, їх значення для розвитку міжнародних і національних економік та фінансових систем. Проведення фінансових операцій в особливих зонах.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Номер тижня	Вид заняття	Тема заняття або завдання на самостійну роботу	Кількість				балів
			годин				
			лк	лаб.	пр.	СРС	
Змістовий модуль 1. Основи організації державних фінансів							
1	Лекція 1	Тема 1. Сутність фінансів, їх функції та роль	2	-	-	-	-
	Практичне заняття 1	Тема 1. Сутність фінансів, їх функції та роль	-	-	2	-	2
	Самостійна робота	Самостійне опрацювання додаткового матеріалу за темою	-	-	-	9	1
2	Лекція 2	Тема 2. Фінансова політика і фінансове право	2	-	-	-	-
	Практичне заняття 2	Тема 2. Фінансова політика і фінансове право	-	-	2	-	3
	Самостійна робота	Самостійне опрацювання додаткового матеріалу за темою	-	-	-	9	2
3	Лекція 3	Тема 3. Бюджет. Бюджетна система	2	-	-	-	-
	Практичне заняття 3	Тема 3. Бюджет. Бюджетна система	-	-	2	-	3
	Самостійна робота	Самостійне опрацювання додаткового матеріалу за темою	-	-	-	9	2
4	Лекція 4	Тема 4. Податки. Податкова система	2	-	-	-	-
	Практичне заняття 4	Тема 4. Податки. Податкова система	-	-	2	-	2
	Самостійна робота	Самостійне опрацювання додаткового матеріалу за темою	-	-	-	10	2
5	Лекція 5	Тема 5. Фонди фінансових ресурсів цільового призначення Тема 6. Державний кредит	2	-	-	-	5
	Практичне заняття 5	Тема 5. Фонди фінансових ресурсів цільового призначення Тема 6. Державний кредит	-	-	2	-	2
	Самостійна робота	Самостійне опрацювання додаткового матеріалу за темами	-	-	-	10	3
6, 7	Самостійна робота	Підготовка до написання ПМК 1	-	-	-	10	-
	ПМК 1	Підсумковий контроль за	-	-	-	-	10

		змістовий модуль 1					
<i>Всього за змістовий модуль 1 – 77 год.</i>			10	-	10	57	35
Змістовий модуль 2. Основи організації фінансів на міжнародному рівні							
8	Лекція 6	Тема 7. Місцеві фінанси	2	-	-	-	-
	Практичне заняття 6	Тема 7. Місцеві фінанси	-	-	2	-	3
	Самостійна робота	Самостійне опрацювання додаткового матеріалу за темою	-	-	-	10	2
9	Лекція 7	Тема 8. Фінанси суб'єктів господарювання Тема 9. Фінанси домогосподарств	2	-	-	-	-
	Практичне заняття 7	Тема 8. Фінанси суб'єктів господарювання Тема 9. Фінанси домогосподарств	-	-	2	-	5
	Самостійна робота	Самостійне опрацювання додаткового матеріалу за темами	-	-	-	12	3
10	Лекція 8	Тема 10. Фінансовий ринок Тема 11. Страхування та страховий ринок	2	-	-	-	-
	Практичне заняття 8	Тема 10. Фінансовий ринок Тема 11. Страхування та страховий ринок	-	-	2	-	5
	Самостійна робота	Самостійне опрацювання додаткового матеріалу за темами	-	-	-	12	3
11	Лекція 9	Тема 12. Міжнародні фінанси	2	-	-	-	-
	Практичне заняття 9	Тема 12. Міжнародні фінанси	-	-	2	-	2
	Самостійна робота	Самостійне опрацювання додаткового матеріалу за темою	-	-	-	10	2
12, 13	Самостійна робота	Підготовка до написання ПМК 2	-	-	-	13	-
	ПМК 2	Підсумковий контроль за змістовий модуль 2	-	-	-	-	10
<i>Всього за змістовий модуль 2 – 73 год.</i>			8	-	8	57	35
<i>Екзамен</i>							30
<i>Всього з навчальної дисципліни – 150 год.</i>							100

5. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ПІДСУМКОВИЙ МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ № 1

1. Сутність фінансів та фінансових ресурсів.
2. Функції фінансів.

3. Фінансова система.
4. Фінансова політика, її сутність, види і значення.
5. Фінансовий механізм та його роль у реалізації фінансової політики.
6. Поняття та система фінансового права.
7. Соціально-економічна сутність, необхідність та призначення бюджету.
8. Бюджетний устрій та бюджетна система. Принципи бюджетної системи.
9. Доходи і видатки бюджету.
10. Бюджетний дефіцит.
11. Бюджетний процес.
12. Економічна сутність і функції податків.
13. Елементи податку та їх характеристика.
14. Податкова система і податкова політика держави.
15. Класифікація податків.
16. Соціально-економічна роль та класифікація фондів цільового призначення.
17. Джерела формування фінансових ресурсів фондів і напрямки фінансування.
18. Державні соціальні фонди в Україні.
19. Економічна природа та сутність державного кредиту.
20. Форми державного кредиту та класифікація державних позик.
21. Державний борг: сутність та соціально-економічні наслідки.
22. Управління державним боргом.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ПІДСУМКОВИЙ МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ № 2

1. Сутність, функції та принципи організації місцевих фінансів.
2. Місцеві фінансові інститути та їх характеристика.
3. Бюджетний федералізм і фінансове вирівнювання.
4. Поняття та класифікація суб'єктів господарювання.
5. Основи організації фінансів суб'єктів підприємництва (підприємств) реального сектору економіки.
6. Основи організації фінансів суб'єктів підприємництва – фінансових установ.
7. Фінанси організацій і установ, створених органами виконавчої влади.
8. Фінансова діяльність підприємців-фізичних осіб.
9. Теоретичні основи фінансів домогосподарств.
10. Бюджет домогосподарства, його структура.
11. Заощадження домогосподарств, їх класифікація, мотиви та чинники.
12. Економічна сутність фінансового ринку та його структура.
13. Класифікація фінансових ринків.
14. Інструменти фінансового ринку.
15. Економічна природа і сутність страхування.
16. Функції і принципи страхування.
17. Класифікація страхування.
18. Поняття страхового ринку, його структура.

19. Державне регулювання у сфері страхування.
20. Поняття, призначення та функції міжнародних фінансів.
21. Загальна характеристика світового фінансового ринку.
22. Характеристика структури світового фінансового ринку.
23. Проведення фінансових операцій в особливих зонах.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Буряк П.Ю. Фінанси : підруч. / Буряк П.Ю., Смолінська С.Д., Татарин Н.Б. – К. : Хай-Тек Прес, 2010. – 392 с.
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI (зі змінами та доповненнями).
3. Господарський кодекс України від 16.03.2013 р. № 436-IV (зі змінами та доповненнями).
4. Вовчак О. Д. Страхова справа: підручник / О.Д. Вовчак. – К.: Знання, 2011. – 391 с.
5. Завійська О. І. Страхові послуги: навчальний посібник / О.І. Завійська. – Л.: Компакт-ЛВ, 2010. – 350 с.
6. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР
7. Національний банк України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>
8. Пенсійний фонд України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pfu.gov.ua/>
9. Податкова система: навч. посібник [Косторной С.В., Яцух О.О., Цап В.Д., та ін.] – Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2018. – 196 с.
10. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 № 2121-III
11. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV
12. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12.07.2001 № 2664-III
13. Стойко О.Я., Дема Д.І. Фінанси: навч. посіб. / О.Я. Стойко, Д.І. Дема; за ред. О.Я. Стойка. – К.: Алерта, 2014. – 432 с.
14. Стратегія розвитку фінансового ринку України до 2025 року.
15. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Закон України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 46-47, ст.403) <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1105-14>
16. Про страхування. Закон України від 07.03.1996 р. № 86/98
18. Фінанси: Навчальний посібник в 2-х частинах / [Баранова В.Г., Волохова І.С., Хомутенко В.П. та ін.] за заг. ред. Баранової В.Г. – Одеса: Атлант, 2015. – ч.1. – 344с.
19. Фінанси : підручник / за ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. – 2-ге вид. переробл. і доповн. – К. : Знання, 2012. – 687 с.
20. Фінанси підприємств: навч. посібник / за заг. ред. Яцух О.О. – Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2018. – 292 с.

21. Фонд соціального страхування України. – [Електронний ресурс] /
Режим доступу: <http://www.fssu.gov.ua>

22. Юхименко П. І., Федосов В. М., Лазебник Л. Л. та ін. Теорія фінансів:
Підручник / За ред. проф. В. М. Федосова, С. І. Юрія. – К.: Центр учбової
літератури, 2010. – 576 с.

7. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Освітній портал ТДАТУ <http://op.tsatu.edu.ua/login/index.php>
2. Наукова бібліотека ТДАТУ <http://www.tsatu.edu.ua/biblioteka/>
3. Методичний кабінет кафедри фінансів, обліку і оподаткування.
4. Мережа Internet.